

ALTAYİSTİK-MONGOLİSTİK VE TÜRKOLOJİ

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY

Türkoloji "Türklük bilimi" demektir. Bu bilim dalı içine "Türk dili, edebiyatı, folkloru (halk bilimi), Karagöz'ü, orta oyunu, halk oyunları-notasyonu, halk edebiyatı, etnografyası, tarihi, sanat tarihi, güzel sanatları: resmi, minyatürü, nakışı, musikisi" girer. Bu tür çalışmaları yapan bilim adamları ve araştırmacılara "Türkolog" adı verilir.

Türkolojiyi destekleyen en yakın bilim dalları "Altayistik" ve "Mongolistik"tir.

Altayistik, Ural-Altay dil ailesi¹ içinde Altay koluna bağlı dillerden Türkçe-Moğolca-Mançu/Tungusça-Korece-Japonca'yı karşılaştırmalı olarak araştırıp inceleyen bilim dalıdır. Böyle çalışma yapan Türkolog ya da Mongoliste, aynı zamanda, "Altayist" adı verilir.

Altayistikle ilgili çalışmalar Türkiyede hemen hemen hiç yoktur. 1976 yılında çalışmalar Türkiye'de hemen hemen hiç yoktur. 1976 yılında Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından yayımlanan *Türk Dünyası El Kitabı*² 'nde, Prof. Dr. Ahmet Temir tarafından yazılan "Ural-Altay ve Altay Dilleri" ana başlıklı ve "Ural-Altay Dilleri Teorisi"³ başlıklı yazı ile Talât Tekin'in "Altay Dilleri Teorisi"⁴ başlıklı yazısı bu konuda kaleme alınmış ilk bilimsel yazılardır.

Avrupa, Rusya ve ABD'nde Pentti Aalto, Denis Sinor, S.M. Shirokogoroff, B. Collinder, M. Räsänen, G. J. Ramstedt, J. Nemeth, Z. Gombocz, Wl. Kotvicz, B. Ya. Vladimirtsov, N. Poppe, J. C. Street, N. A. Baskakov, V. M. İlliç-Svitiç, G. D. Sanjeyev, B. A. Serebnennikov, M. A. Şçerbak, L. Ligeti, J. Benzing, Sir Gerard Clauson, Gerhard Doerfer⁵ gibi bilim adamları tarafından yazılan çeşitli araştırma ve inceleme yazıları ile konu devamlı gündemde kalmıştır.

¹ Bu konuda geniş bilgi için bk. *Türk Dünyası El Kitabı* (=TDEK) Ankara 1976, s. 114-118 (TKAE Yayını; ikinci baskı, Ankara 1989).

² a.g.e.

³ A. Temir, "Ural-Altay Dilleri Teorisi", *TDEK*, s. 114-118.

⁴ T. Tekin, "Altay Dilleri Teorisi", *TDEK*, s. 118-130.

⁵ Bu bilim adamlarının Mongolistik ve Altayistikle ilgili yayınları için bk. *Mongolica; An International Annual of Mongol Studies*, Vol. 8 (29), 1997, Ulaanbaatar, "International Bibliography on Mongol Studies, Vol. I"

Talât Tekin'in daha çok Nikolaus Poppe'den yararlanarak kaleme aldığı "Altay Dilleri Teorisi" adlı bölümde, konu ile ilgili bol örnek verilmektedir. *Türk Dünyası El Kitabı*'nın 1992 tarihinde basılan ikinci cildindeki "Altay Dilleri Teorisi" bölümü, bu defa Osman Nedim Tuna⁶ tarafından daha değişik bir metot ve farklı bir görüşle yorumlanarak kaleme alınmıştır. Elli iki sayfalık bu hacimli makalede.

*Altay dillerinin konuşulduğu yerler,

*Bazı rakam ve istatistikler,

*Altay dilleri teorisi,

*1. Türk dili,

*2. Moğol dili,

*3. Tunguz dili,

*4. Kore dili,

*5. Japon dili,

*Altay dilinin kuruluşu (Reconstruction),

*1. Ana Altay dilinin ses özellikleri,

*2. Ana Altay dilinin şekil (morphology) özellikler,

*3. Ana Altay dilinin söz dizimi (syntax),

*4. Ana Altay dilinin kelimeleri (vocabulary),

*Ana Altay ve Altay dillerinin ilgi düzeni,

*Altay dillerinin yaşı (chronology),

*Altay dilinin ana yurdu,

*Altay dillerinin iç ve dış yapısı,

*Altay dillerinin akrabalık ilgileri:

*a. Altay dilleri arasında ödünclemeler,

*b. Altay dilleri ile başka diller arasında ödünclemeler

başlıkları altında çok geniş bir inceleme yapılmış, pek çok kelime örneği verilmiştir.

Osman Nedim Tuna'nın bu geniş makalesi, Altayistik konusunda bir el kitabı olarak kullanılmaktadır.

Altay dillerinin karşılaştırmalı grameri üzerine Türkiye üniversitelerinde bilim dalı bulunmadığı gibi bu konuda açılmış dersler de yoktur. Erciyes üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde zaman zaman açılan "Altayistik"le ilgili yüksek lisans derslerinde Prof. Dr. Tuncer Gülensoy tarafından Altay dillerinin tarihî gelişimi ve fonetiği üzerinde durulmaktadır.

Altayistik, dünyada üne kavuşmuş bir dil topluluğu ile ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmadır. Bu topluluğun dil sorunları ile ilgilenen u-

⁶ Bk. *TDEK*, ikinci baskı.

luslar arası bir kuruluşun adı: Permenant International Altaistic Conference (PIAC) olup, merkezi ABD'nin İndiana eyaletindeki Bloomington Üniversitesindedir. Kuruluşun genel sekreteri Prof. Dr. Denis Sinor'dur. PIAC, her yıl değişik bir ülkede toplanmaktadır. 1998 yılı 5-10 Haziran tarihleri arasında Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de toplanacak olan kırk birinci PIAC toplantısının on altıncısı Ankara'da, otuz birincisi de Taşkent'te yapılmıştır.

Söz Altay dillerinden açılmışken, bu dillerin kelime başında bulunan ve genellikle karşılaştırmalı çalışmalarda örnek olarak verilen [*P/*B, *T/*D, *K/*G, *Ç, *Z, *S, *Y] ünsüzleriyle ilgili birkaç kelime ve tablo üzerinde durmak istiyorum. Bu tablolar ve örnekler N. Poppe'nin *Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri*⁷ adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

ALTAYİSTİK-MONGOLİSTİK

Kelime Başı Sert (Ötümsüz) Dar Ünsüzler:

Ünsüzler (ön ses)

<u>MOĞOLCA</u>	<u>TÜRKÇE</u>	<u>MANÇU-TUNGUZ</u>	<u>KORE</u>
*p-(0 Moğ. *h)	*p	*f-, *p-	*p-, ph-
*t(ı veya i önünde ç)	*t-	*ç-, *t-	*t-, *th-
q > *k	*q-, *k	*k (bazen h (x) ile temsil edilir s. 28)	*k
<i>Kelime Başı Ötümlü Darlar(s.34)</i>			
<u>MOĞOLCA</u>	<u>TÜRKÇE</u>	<u>MANÇU-TUNGUZ</u>	<u>KORE</u>
*b	Ön T. b- E. T. b>p	*b	*b- aslı *p ötümsüz
*d	Ön T. d-, y- E. T. y(z,ç,s)	*d	*d- darlarla *t kaşşıklar
*g	Ön T. g >k g >q	*g	*g- *k

⁷ Nikolaus Poppe, *Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri I. Kısım. Karşılaştırmalı Ses Bilgisi* (Çev. Zeki Kaymaz), İstanbul 1994, s. 296, (Tanıtması için bk. Tuncer Gülensoy, *Yesevi* dergisi, Sayı: 50 Şubat 1998), s. 11).

Kelime Başı Sürtüşlülere:

<u>MOĞOLCA</u>	<u>TÜRKÇE</u>	<u>MANÇU-TUNGUZ</u>	<u>KORE</u>
*ç- (ötümsüz)	*ç-	*ç- *ç- (birkaç dilde c- ve s-)	
*z̄- (ötümlü)	Ön Türkçe *z̄ Çuvaşça *s, E. T. *y Çeşitli Türk dil de z, z, ç... vb.	*z̄ (en iyi şekilde ko- runmuştur.) "r" ile sona eren hece- lerden önce "n"	

Kelime Başı Sızıcıları: (s. 47)

<u>MOĞOLCA</u>	<u>TÜRKÇE</u>	<u>MANÇU-TUNGUZ</u>	<u>KORE</u>
*s-	*s-	*s-	*s-
*y-	*Ana T. *y- (> z̄, z, ç, s dile göre) E. T. y	*Birkaç ünlüden ön- ce y-, diğer ünlülerle birlikte *y-, e- Benzing Mançu-Tunguzcada as- lında kelime başında *y bulunmadığını düşün- mektedir.	

ÖRNEKLER

Kelime Başı *p

<u>MOĞOLCA</u>	<u>TÜRKÇE</u>	<u>MANÇU-TUNGUZ</u>	<u>KORECE</u>
ürü-"oğ-, sürüştür-, eğ"	üz-"aşındır-"	furu<*pürü "küçük parçalar koparmak. fusu "fişkirt-, serp-" fara "kızak, araba oku"	- - pis- "dök-" palgo"araba oku"
Üsür- "fişkirt-, su serp-" aral "araba oku, araba döşemesi"	- -		

Kelime Başı *t

taçiya<*tatıga "şiddetli hareretli ol-, kötü alış- kanlıkları ol-"	tat- "dene-, tat-"	taçı<tati-"öğren-	that "alışkın, ehil"
--	--------------------	-------------------	-------------------------

<u>takim</u> "dizin, alt kısım"	<u>taqīṣ</u> "bacağın bir kısmı"	<u>takiye</u> "bir ehli hayvan"	-
<u>taulai</u> <*tawlai <*tablai "tavşan"	E. T. <u>tabışlan</u> çağ <u>tawuşqan</u> Osm. <u>Tavşan</u>		
<u>Teberi</u> "kucakla-, sarıl-"		tebeliye- "kucaklaş-, sarıl-"	(E. Ko.) <u>tebir</u> "taşl-, kolda tut-"
<u>toyig</u> <*towig <*tobık "diz kapağı kemiği"	<u>tobiq</u> O. Mo >yak. Tobuk "diz"		
<i>Kelime Başı *k</i>			
<u>kut-u-k</u> > <u>qutug</u> "taliğ,	<u>qut</u> "taliğ, şans"	<u>hutu</u> "ölenin ruhu"	<u>kut</u> "sihir, büyü"
<u>kopur</u> > <u>quur</u> "keman"	<u>qopuz</u> (keman, kopuz) Kaz. <u>qopuz</u>		
<u>kudurka</u> > <u>qudurga</u> "kıyruk sokumu"	Yak. <u>quturuk</u> "kıyruk" E. T. <u>qudrug</u> O. T. <u>qap</u> "kap yumurta kabuğu"		<u>kap</u> "örtü kap"
<u>kapturka</u> > <u>qapturga</u> "para kesesi, torba"			
KELİME BAŞI ÖTÜMLÜ DARLAR <i>Kelime Başı *b</i>			
<u>bile</u> "el bileği" <u>bilecek</u> "bilezik" <u>belen</u> "hazır, tamam"	<u>bilek</u> "el, ayak, ön kol"	<u>belxe-</u> "hazırla-"	<u>paracı</u> "yardım, muavenet"
* <u>borugan</u> "yağmur"	<u>bur-</u> "döndür-, bur-" Yak. <u>burhan</u> "kar fırtınası"		
<i>Kelime Başı *d</i>			
<u>daruça</u> "tam arkasın-	<u>yarn</u> "yarn,		

da daba- "dağa tırman-, ölçüyü aş-" düri "görünüş, biçim"	ertesi sabah" E.T yüz "yüz"	daba "çok, ölçüyü aşmış" durun "ay"	
<i>Kelime Başı *g</i>			
gölige "enik, yavru, köpek" gar<*gâr "kol, el"	köşek "bir ya- şındaki deve, yavru hayvan" O T gari "arşın kolun üst kısmı"	gala<garâ "el"	
KELİME BAŞI SÜRTÜSLÜLERİ			
<i>Kelime Başı *ç</i>			
çikin "kulaklar" çağ "zaman"	çikin/çekin "bo- yunla kürek kemiği arasındaki yer, sırt" çaq "zaman"	çikin "kenar, kıyı" çek "zaman"	
<i>Kelime Başı Z</i>			
Züge- "taşımak, gö- türmek"	yü>yük "taşınacak eşya, paket"	Zuwe<*züge "taşı-"	
KELİME BAŞI SIZICILARI			
<i>Kelime Başı *s</i>			
sana- "düşün-, özl-" seri- "uyan-, temkinli olmak" sögöd<*söged- "diz çök-, dize gel-"	E.T sa- "say" san "sayı" san- "say-" sezik "şüphe" sökür- "diz çök- meğe zorla-"	sa- "bil-" se- "konuş-" -	sân "hesap, sayı" - sugi- "bırının hu- zurunda eğil-"
<i>Kelime Başı *y</i>			
yabu-<*yapu- "git-"	Uyg. yimxa	yafa-	

	"dağ keçisinin dişisi" dişisi"		
imaᠮan "keçi"		niman (nimân) "keçi"	yem-so "keçi"

Moğolca⁸ yukarıda da değindiğimiz üzere, Türkçeye en yakın akraba dildir. Fakat, Alman Türkolog Gerhard Doerfer⁹, İngiliz Türkolog Sir Gerard Clauson¹⁰ ve Prof. Dr. Talât Tekin¹¹ ile birkaç Türk Türkolog bu göre, Altay dillerindeki sayılar, vücut organ adları ile bazı temel kelimeler benzer olmadığı için akrabalık kanıtlanamaz Altayistik ve Mongolistiğin öncülerinden Nicholas Poppe başta olmak üzere Denis Sinor¹², Lajos Beşe¹³, İstvan Mandoky Kongur¹⁴, Lajos Ligeti¹⁵, Ahmet Temir¹⁶, Osman Nedim Tuna¹⁷, Tuncer Gülensoy¹⁸ gibi Türkolog-Mongolistler Türkçe-Moğolca akrabalığını ve Poppe'nin görüşünü desteklemektedirler. Onlara göre, dil akrabalığı için gerekli malzemeler yeterli olup, bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar akrabalığı desteklemektedir.

⁸ Moğolca, bugün iç ve dış Moğolistan'da 7-8 milyon kişiyi tarafından konuşulmaktadır. Halha, Dağur, Çahar, Urat, Karşın, Bargut, Monguor, Buryat, Kalmuk, Oyrot, Ordos gibi lehçeleri, bu lehçelerin de "ağzları" bulunmaktadır.

Moğolcanın grameri N. Poppe tarafından *Written Mongolian Grammar* adı ile basılmıştır. Bu eser, Günay Karaağaç tarafından tercüme edilerek *Moğol Yazı Dilinin Grameri* (İzmir, 1992) adı ile yayımlanmıştır.

⁹ G. Doerfer'in Mongolistikle ilgili yazıları için, bk. *Mongolica*, 8 (29), s. 86-154, "Germany" bölümü.

¹⁰ Clauson'un Moğolca ile ilgili en önemli eseri şunlardır: *Turkish and Mongolian Studies*, London, Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 1962, VII, S: 261

"The Case against the Altaic Theory", *CA/2* (1956), s. 181-187.

"Türk Mongol, Tungus", *AM New Series* 8 (1960), s. 105-123

¹¹ Talât Tekin, yukarıda adı geçen TDEK'ndaki makalesinde bu teoriye muhalefet etmezse de daha sonraki yazılarında ve konuşmalarında akrabalığa karşı çıkar.

¹² Bk. D. Sinor, *Ouralo-Altaique-Indo European*, TP 37 (1943), s. 226-244.

¹³ Lajos Beşe, Macaristan Bilimler Akademisinin üyesi bir Türkolog ve Mongolist idi. Moğol kişi adları ile ilgili araştırmaları bulunmaktadır. *MONGOLICA*'nın "Hungaray" bölümündeki 18 makale L. Beşe'ye aittir (s. 191-222).

¹⁴ I. M. Kongur Kıpçak asıllı bir Macar Türkologu ve Mongolist idi.

¹⁵ L. Ligeti'nin Moğolca ile ilgili bibliyografyası için bk. *MONGOLICA*, s. 191-222.

¹⁶ Ahmet Temir'in hayatı ve eserleri için bk.; a) T. Gülensoy, *Prof. Dr. Ahmet Temir'in Hayatı ve Eserleri*, Kayseri, 1983, S. 38. b) *Türk Kültürü Araştırmaları-Ahmet Temir'e Armağan Sayısı*, C. XXX, 1-2, Ankara 1992 "Ahmet Temir'in kalemiyle hayatı ve eserleri". c) T. Gülensoy, Ahmet Temir'in Türk Dili ve Kültürüne Katkıları, *Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri, 1996, s. 221-239.

¹⁷ O. N. Tuna'nın hayatı ve eserleri için bk. ; *Osman Nedim Tuna'ya Armağan*, Malatya 1992.

¹⁸ T. Gülensoy'un hayatı ve eserleri için bk. ; *Tuncer Gülensoy Armağanı*, Kayseri 1995, s. III-XXXVII; T. Gülensoy'un Mongolistikle ilgili makaleleri için bk. *Mongolica*, "Turkey" bölümü, s. 374-378.

ABD ve Avrupa'da Mongolistik çalışmaları yapan bölümler ve ana bilim dalları bulunmaktadır. Indiana Üniversitesindeki bölümde Altayistikle birlikte Mongolistik çalışmaları da yapılmaktadır.

Almanya'da Bonn Üniversitesinde büyük bir Mongolistik bölümü bulunmaktadır. Bu bölümün kuruluş ve gelişmesini sağlayan ve uzun yıllar başında bulunan Prof. Dr. Walther Heissig tanınmış Mongolistlerdendir.¹⁹ Heissig'den sonra bu bölümün başına geçen Prof. Dr. Klaus Sagaster²⁰ aynı zamanda tanınmış bir Tibetologdur. Bonn'daki bu kuruluşun yapmış olduğu yayınlar oldukça fazla olup, yıllık olarak çıkardıkları *ZDMG*²¹ adlı dergide Altayistik ve Mongolistikle ilgili makaleler yayımlanmaktadır.

Avustralya, Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Fransa, İsveç, Polonya, Macaristan, Almanya, İsrail, İtalya, Kore, Vietnam, Rusya, Finlandiya ve ABD gibi ülkelerde de Mongolistik çalışmaları yapan bölümler ve bilim adamları bulunmaktadır.²²

Türkiye'de yalnız Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi TDE Bölümünde 1971 yılına kadar öğretilen Moğolca, uzun yıllar Prof. Dr. Ahmet Temir tarafından verilmiş, onun emekli olmasından sonra öğrencisi ve asistanı (şimdi Prof. Dr.) Tuncer Gülensoy tarafından yürütülmüş, bir süre sonra da ne yazık ki kapatılmıştır. Şimdi ise, yalnız Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından açılan yüksek lisans ve doktora derslerinde Altayistik ve Mongolistik konuları işlenmektedir.

Aradan uzun zaman geçmesine rağmen, Türkiye'de Mongolistikle ilgilenen bilim adamı çıkmamış, bu konuda çalışmak isteyen gençler de olmamıştır. Bir yandan Moğollarla siyasî ve ekonomik ilişkiler kurulurken bir yandan da mevcut Moğolca kürsüsünü kapatmak doğrusu hayret edilecek bir husustur.

Türkiye'de ilk Mongolistik çalışmaları Prof. Dr. Ahmet Temir'in *Monggol-un Niguça Tapçıyan (=Moğolların Gizli Tarihi)* adlı eserin Almanca Heinisch ve Rusça Kozin tercümelerini Moğolca aslı ile karşılaştı-

¹⁹ W. Heissig'in Mongolistikle ilgili makaleleri için bk. *Mongolica*, "Germany" bölümü, s. 86-154.

²⁰ K. Sagaster'in Mongolistikle ilgili makaleleri için bk. *Mongolica*, "Germany" bölümü, s. 86-154.

²¹ *ZDMG*, Almanya'da yayımlanan *Zeitschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft* adlı derginin kısaltmasıdır. Bu derginin 1847-1968 yıllarına ait sayılarında yayımlanan Türkoloji ve Mongolistikle ilgili makaleler bibliyografyası T. Gülensoy tarafından yayımlanmıştır. *Türkoloji* dergisi, C. VII, Ankara, 1977, s. 157-170.

²² Bu ülkelerin bilim adamları tarafından yayımlanan Mongolistikle ilgili makalelerin bibliyografyası için bk. *Mongolica*, 8 (29) Ulaanbaatar 1997.

rıp Türkçeye çevirmesiyle başlar. Temir, bu eseri geniş dip notları ilâve ederek TTK yayınları arasında yayımlamıştır.²³ *Moğolların Gizli Tarihi* üzerine yapılan ilk bilimsel çalışma da Tuncer Gülensoy'un *Moğolların Gizli Tarihi'nde Hâl Ekleri ve Cümlede Kullanılış Şekilleri* (Ankara 1967-1970) adlı henüz basılmamış doktora tezidir. Bu çalışmada klâsik Moğolcanın hâl ekleri bahsi bol örneklerle ortaya konulmuş ve Türkçe ile mukayese yapılmıştır.

Moğolların ikinci büyük eseri *Altan Topçı*'dir. On altıncı yüzyıla ait olan bu eser Türkiye'de ilk defa Tuncer Gülensoy tarafından Türkçeye tercüme edilmiş ve İngiliz Mongolist Charles Bawden tarafından yayımlanan İngilizce tercümesi ile karşılaştırılıp geniş notlar ve dizin ilâvesiyle TTK Belleten'inin 152, 196 ve 199. sayılarında üç bölüm hâlinde yayımlanmıştır.²⁴

Tuncer Gülensoy'un Mongolistik ve Altayistikle ilgili çalışmaları, oldukça fazladır.²⁵ MGT ve AT, dil, folklor, halk edebiyatı, etnografya ve tarih malzemesi olarak da ele alınıp makale ve bildiri olarak Türkologların dikkatine sunulmuştur.

Altayistik ve Mongolistik çalışmaları için mutlaka taze kana ihtiyaç vardır. Genç Türkologlardan en az yirmi kişi bu konulara eğilmeli, doktora düzeyinde çalışmalar yapılmalıdır. Klâsik Moğolcanın yanında, yaşayan Moğol şivelerinden Kalka, Buryat, Ordos, Dagur ve Monguorca Türk dili ile karşılaştırmalı olarak çalışılmalıdır. Bunların dışında *Altan Debter*, *Çinggis Kagan-u Çedig*, *Köke Debter* gibi Moğolca klâsik eserler araştırmalarını beklemektedir.

Moğol dilinin Türk dili, tarihi, folkloru ve etnografyası için çok büyük önemi bulunmaktadır. Bugün Kazak, Kırgız, Altay, Hakas, Şor, Tuva, Yakut, Çuvaş, Tattar, Başkurt, Özbek, Türkmen, Azerî gibi Türk şive ve lehçelerinde yaşayan Moğolca kelimeler üzerinde çalışmak, birkaç gencin en az kırkar yılını alır. Ayrıca, Moğol musikisi, musiki aletleri, Moğol halk oyunları Türk halk musikisi, aletleri ve halk oyunları ile karşılaştırmalı olarak bilimsel yöntemlerle yazılmalıdır. Türk ve Moğol

²³ A. Temir, *Moğolların Gizli Tarihi*, Ankara 1948, TTK Yayını.

²⁴ *Altan Topçı*, TTK-Belleten, Sayı: 152, 196, 199. Bu yayında, *Altan Topçı*, Moğolca aslından İngilizce tercümesi ile karşılaştırılarak Türkçeye tercüme edilmiş; geniş notlar eklenerek açıklamalar yapılmış ve indekslenmiştir.

²⁵ T. Gülensoy'un Mongolistik ve Altayistikle ilgili yayınları için bk. *Tuncer Gülensoy Armağanı*, Kayseri 1995

mitolojisinin, masallarının ve destanlarının karşılaştırmalı incelemeleri yapılmalı; Moğolistan'da yaşayan Kerey Kazakları ile Moğolların halk ozanları üzerinde bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.

Büyük Çinggis İmparatorluğu, Altun Ordu devleti, Çin'deki Abaka dönemi, İran, Irak ve Anadolu'daki İlhanlılar dönemlerini araştırabilmek, kişi ve yer adları sorunlarını çözebilmek için mutlaka Moğolca bilmek gerekmektedir. Ne yazık ki, Türk tarihçilerinden hiçbirisi Moğolca'yı Uygur-Moğol yazısından okuyup transkribe edecek ve Türkçeye çevirebilecek düzeyde bilmemektedir. Rahmetli Bahaeddin Ögel, Moğolcanın Türk tarihi için önemini kavrayabilmiş bir tarihçi idi. Fransız Sinolog ve Mongolist Paul Pelliot'un Moğolca ile ilgili olarak T'aon-pao'da çıkan bütün araştırma ve inceleme yazılarını eserlerinde dip notu olarak kullanmıştır. Onun için bu konuda çalışacak tarihçi gençlere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, Altayistik ve Mongolistiğin Türkoloji için çok gerekli birer bilim dalı olduğunu söyleyebiliriz. Fakat, bu iki bilim dalının hiçbir üniversitemizde anabilim dalı olarak bile açılmaması Türkoloji için bir kayıptır.

Bu konuda E. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Kuruluna yapmış olduğumuz "Moğol Dili ve Edebiyatı" ana bilim dalı açılması teklifimiz ilgi ile karşılanmış, ancak daha sonra üniversite Senatosunca reddedilmiştir. Yönetime göre, *"Moğolca, sayıları çok az bir topluluk tarafından konuşulmaktadır. Moğolların ekonomi ve sanayileri Kore ve Japonya gibi gelişmemiş ve Batıya açılmamışlardır. Çin büyük bir nüfus potansiyeline, Kore de Batıya açılmış bir ekonomiye sahiptir. Bu yüzden Çin dili ve edebiyatı ile Kore dili ve edebiyatı ana bilim dalları açılmalıdır. Moğolca gereksizdir."*

Soruna ekonomik ve para düzeyinden bakıldığı için Türk millî dil ve tarih politikası, şimdilik kaybetmiştir. Fakat, tarihî gerçekler Altayistiğin ve Mongolistiğin birer ana bilim dalı olarak üniversitelerimizin en az üçünde açılmasını emretmektedir. Bu konu Türk millî eğitiminin ve politikasının yanlış yönlendirildiğinin açık bir delilidir. YÖK ve üniversite rektörleri soruna kültür açısından eğildikleri zaman acı gerçekle karşı karşıya geleceklerdir. Ancak, vakit Türkiye aleyhine işlemektedir.